

KELM

KNOWLEDGE • EDUCATION • LAW • MANAGEMENT
NAUKA • OŚWIATA • PRAVO • ZARZĄDZANIE

№ 3 (31) / 2020
czerwiec

© SCIENTIFIC ISSUE OF
KNOWLEDGE, EDUCATION, LAW AND MANAGEMENT

Wydano
wrzesień 2020 roku

The quarterly
publication

All materials published in this issue are based on scientific researches and are, mainly,
the parts of Ph.D processes

EDITORIAL BOARD

Przewodniczący Rady Redakcyjnej prof. dr hab. **JANUSZ NICZYPORUK**
(Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Polska)

Sekretarz Redakcji: doc. dr **EWA JASIUK** (Uczelnia Łazarskiego, Warszawa, Polska)

Edytor techniczny: doc. dr **OLEH BATIUK** (Lesya Ukrainka Volyn National University, Ukraine)

prof. dr hab. **ANNA PRZYBOROWSKA-KLIMCZAK**

(Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Polska)

prof. dr hab. **ANDRZEJ PANASIUK** (Uniwersytet w Białymstoku, Polska)

prof. dr hab. **EWA CZECH** (Uniwersytet w Białymstoku, Polska)

prof. dr **EVGEN LUK'YANCHIKOV** (National Technical University of Ukraine KPI, Ukraine)

prof. dr hab. **PETRO SAVCHUK** (Lutsk National Technical University, Ukraine)

doc. dr **SVITLANA CHERNETA** (Eastern European National University, Ukraine)

prof. dr hab. **VOLODYMYR BURIACHOK** (Borys Grinchenko Kyiv University Ukraine)

prof. dr hab. **VALERII KOLESNYK** (Academy of Advocacy of Ukraine, Ukraine)

prof. dr hab. **IRYNA HORA** (Academy of Advocacy of Ukraine, Ukraine)

prof. dr hab. **ANZOR SHARASHENIDZE**

(Tbilisi David Agmashenebeli Teaching University, Georgia)

prof. dr hab. **SERGEY PETKOV** (Viceprezident Európsky inštitút ďalšieho vzdelávania, Slovensko)

prof. dr hab. **MARJJA CZEPIŁ** (Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej, Polska)

Official website: www.kelmczasopisma.com

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.2.7>

ГРАФІЧНЕ ОФОРМЛЕННЯ ЖУРНАЛІВ УСС І ТАБОРОВИХ ВИДАНЬ ЗУНР ТА УНР САТИРИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ (НА ПРИКЛАДАХ ЧАСОПИСІВ «САМОХОТНИК» І «ЛЯЗАРОНІ»)

Віктор Михалевич

кандидат культурології, доцент,

доцент кафедри образотворчого мистецтва

Київського університету імені Бориса Грінченка (Київ, Україна)

ORCID ID: 0000-0003-4847-5833

Анотація. Дослідження присвячено вивченню художнього оформлення сатиричних журналів Українських січових стрільців (далі – УСС), а також таборових видань гумористично-сатиричного спрямування військовополонених Української Народної Республіки (далі – УНР) та Західноукраїнської Народної Республіки (далі – ЗУНР).

Методологія дослідження ґрунтується на компаративному та історичному методах, які допомагають прослідкувати та побудувати відповідну хронологію і ретроспективу. Застосований мистецтвознавчий аналіз дає змогу дослідити, виявити, порівняти та описати особливості композиції, стилістики, типографіки певних видань.

У статті надано хронологічні дані випусків журналів УСС і таборових видань ЗУНР і УНР сатиричного спрямування. Простежено художнє оформлення обкладинок і візуальне наповнення журналів «Самохотник», «Республіканський самохотник», «Лязароні». Проаналізовано сатиричну графіку О. Куриласа та В. Касіяна, які вважалися провідними художниками видань «Самохотник» і «Лязароні». Наведено порівняння візуального матеріалу стрілецьких і таборових сатиричних часописів.

Подальші наукові дослідження можуть бути сфокусовані на творчості українських карикатуристів, які розвивали традиції сатиричної графіки військових журналів січовиків, а також таборової гумористичної періодики ЗУНР і УНР.

Ключові слова: карикатура, шарж, ілюстрація, сатирична графіка, сатиричне видання, таборові видання ЗУНР і УНР, Пресова квартира УСС.

GRAPHIC DESIGN OF USR MAGAZINES AND CAMP PUBLICATIONS OF WUPR AND UPR OF SATIRICAL ORIENTATION (ON THE EXAMPLES OF “SAMOKHOTNYK” AND “LIAZARONI” MAGAZINES)

Viktor Mykhalevych

Candidate of Cultural Studies, Associate Professor,

Associate Professor at the Department of Fine Arts

Borys Grinchenko Kyiv University (Kyiv, Ukraine)

ORCID ID: 0000-0003-4847-5833

Abstract. The study is devoted to the investigation of the artistic design of satirical magazines of the Ukrainian Sich Riflemen (USR), as well as camp publications of humorous and satirical direction of prisoners of war of the Ukrainian People’s Republic (UPR) and the Western Ukrainian People’s Republic (WUPR).

The research methodology is based on comparative and historical methods that help to trace and build the appropriate chronology and retrospective. Applied art analysis allows you to explore, identify, compare and describe the features of the composition, style, typography of certain publications.

The article provides chronological data of issues of USS magazines and camp publications of WUPR and UPR of satirical direction. The artistic design of the covers and visual content of the magazines “Samohotnyk”, “Republican Samohotnyk”, “Liazaroni” were traced. The satirical graphics of O. Kurylas and V. Kasiyan, who were considered to be the leading artists of the publications “Samokhotnyk” and “Liazaroni”, were analyzed. A comparison of the visual material of riflemen’s and camp satirical magazines is given.

Further research can be focused on the work of Ukrainian cartoonists, who developed the traditions of satirical graphics of military magazines of the Sich, as well as camp humorous periodicals of the Western Ukrainian People’s Republic and the Ukrainian People’s Republic.

Key words: caricature, cartoon, illustration, satirical graphics, satirical edition, camp editions of WUPR and UPR, USR Press Apartment.

OPRACOWANIE GRAFICZNE CZASOPISM USS I WYDAWNICTW OBOZOWYCH ZURL I URL KIERUNKU SATYRYCZNEGO (NA PRZYKŁADACH CZASOPISM „SAMOHOTNIK” I „LAZARONI”)

Viktor Mykhalevych

kandydat kulturoznawstwa, docent,

docent Katedry Sztuk Pięknych

Kijowskiego Uniwersytetu im. Borysa Grinczenki (Kijów, Ukraina)

ORCID ID: 0000-0003-4847-5833

Adnotacja. Badanie poświęcone jest badaniu artystycznego projektu satyrycznych czasopism Ukraińskich Strzelców Siczowych (USS), a także obozowych wydań o kierunku humorystyczno-satyrycznym jeńców wojennych Ukraińskiej Republiki Ludowej (URL) i Zachodnioukraińskiej Republiki Ludowej (ZURL).

Metodologia badań opiera się na metodach komparatywnych i historycznych, które pomagają prześledzić i zbudować odpowiednią chronologię i retrospektywę. Zastosowana analiza historyczna pozwala badać, identyfikować, porównywać i opisywać cechy kompozycji, stylistyki, typografii niektórych publikacji.

W artykule podano chronologiczne dane wydań czasopism USS oraz obozowych wydań ZURL i URL kierunku satyrycznego. Prześladowano grafikę okładek i wizualne wypełnienie czasopism: „Samohotnik”, „Republikański Samohotnik”, „Lazaroni”. Przeanalizowano satyryczną grafikę O. Kurylasa i V. Kasiyana, którzy byli uważani za czołowych artystów wydawnictw „Samohotnik” i „Lazaroni”. Przedstawiono porównanie materiału wizualnego strzeleckich i obozowych czasopism satyrycznych.

Dalsze badania naukowe mogą koncentrować się na twórczości ukraińskich karykaturzystów, którzy rozwinęli tradycje grafiki satyrycznej czasopism wojskowych strzelców siczowych, a także obozowego humorystycznego periodyku ZURL i URL.

Słowa kluczowe: karykatura, rysunek, ilustracja, grafika satyryczna, wydanie satyryczne, wydania obozowe ZURL i URL, Mieszkanie prasowe USS.

Вступ. Візуальний матеріал, виконаний художниками-стрільцями у сатиричних часописах УСС, представлений на високому професійному рівні, що є фактом в українському графічному мистецтві перших десятиліть ХХ ст. Традиції січових стрільців засобами сатиричної графіки створювати оптимістичні настрої, розвивати витримку і почуття гумору у важких обставинах перейшли до таборової гумористичної преси українських військовополонених після Першої світової війни по багатьох містах Європи.

Такі часописи мають не тільки історичну, але й художню цінність, а творчість художників-карикатуристів січовиків і військовополонених мала подальший вплив на розвиток української друкованої графіки, що є приводом для більш ґрунтовного дослідження відповідної проблематики. Вивчення цієї історико-культурної спадщини є одним із найкращих способів примирення, розвитку поваги та вшанування пам'яті українського, польського та інших народів часів Першої світової війни.

Основна частина. У процесі роботи над дослідженням художнього оформлення стрілецької та української таборової сатиричної періодики були використані відповідні наукові джерела. Так, у працях М. Лазаровича та К. Рожак-Литвиненко знаходимо інформацію про стрілецькі видання та їхнє графічне оформлення, у наукових статтях Ю. Голубичної-Шленчак, Н. Сидоренко, І. Срібняка, М. Трофимука досліджуються таборові сатиричні часописи та проаналізовані особливості їхнього графічного контенту.

Необхідно зазначити, що в радянській Україні свідомо уникали тематики, яка стосувалася таборових і січових видань. Нині ця тема залишається актуальною і не досить висвітленою у світовій науковій літературі. Особливо не вистачає комплексного аналізу дизайну та ілюстративного матеріалу у дослідженнях відповідної тематики.

Метою дослідження є аналіз художнього оформлення стрілецької та таборової сатирично-гумористичної періодики, а також висвітлення творчості провідних художників у цих виданнях.

З огляду на мету дослідження вирішуються конкретні завдання: проаналізувати та порівняти художнє оформлення обкладинок сатиричних часописів «Самохотник» і «Лязароні»; розглянути графічні особливості ілюстративного матеріалу художників-карикатуристів О. Куриласа та В. Касіяна в сатиричних журналах «Самохотник», «Республіканський самохотник», «Лязароні», а також дослідити художню манеру відповідних митців; надати хронологію випусків журналів УСС і таборових видань ЗУНР і УНР гумористично-сатиричного спрямування.

Стрілецькі гумористичні часописи, які друкувалися при Пресовій квартирі УСС з 1915 року, були неперіодичними, чорно-білими, рукописними, малювалися від руки та тиражувалися гектографічним засобом незначною кількістю, максимум до кількох сотень (Лазарович, 2015: 34). Формат видань був різний (від учнівського зошита до журнального формату – 18x21 см, 18x25 см), обсяг у середньому – 12-16 сторінок.

Враховуючи умови, часописи робилися дуже швидко та не відрізнялися багатим декоруванням. Здебільшого декор обмежувався лініями та зрідка простими вінєтками. Верстка у журналах була проста – рукописні тексти розміщені в одну колонку, ілюстрації найчастіше сторінкові. Серед візуального наповнення (карикатур і шаржів) зустрічаються як прості начерки, що робилися швидко, так і професійні промальовані ілюстрації зі складними композиціями. Здебільшого в номері нараховується 4-5 ілюстрацій, більшість із яких супроводжується текстом. Матеріал виконання малюнків – туш, перо, олівець.

Застосувавши історичний метод, наведемо приклади сатиричних видань УСС, які відрізняються цікавим графічним наповненням і змістом: «Самохотник» (1915-1918 рр.), близько 40 чисел, с. Пісочна, с. Камінка, с. Гнильче, с. Свистільники, засновник – М. Угрин-Безгрішний, видавець – Х. Тиндиринок (псевдонім), редактор – А. Баб'юк, К. Кузьмович, А. Лотоцький, «Тото-Долото» (псевдонім); «Бомба» (1916 р.), 3 числа, с. Тудинка, карикатуристи: І. Іванець, Л. Лепкий, М. Оробець, О. Курилас, Л. Новіни-Розлуцький; «Усусу» (1916-1917 рр.), 7 чисел, редактори: А. Баб'юк, Х. Вовкулака (псевдонім); «Червона Калина» (1917 р.), засновники: А. Лотоцький, В. Огоновський, Ю. Шкрумеляк, редактор – М. Угрин-Безгрішний, карикатуристи: О. Курилас, М. Гаврилко, П. Ковжун, І. Іванець; «Тифусна одноднівка» (1917 р.), редактор – А. Баб'юк, карикатурист – О. Курилас; «Республіканський самохотник» (1918-1919 рр.), м. Станіслав, карикатурист – О. Курилас; «Великодня бомба» (1919 р.), с. Красів, засновники та карикатуристи: І. Іванець, Л. Лепкий (Михалевич, 2020: 140).

Розглянемо художнє оформлення показового, на нашу думку, сатиричного часопису січовиків «Самохотник» більш детально, використавши мистецтвознавчий аналіз. Назва найстарішого стрілецького журналу сатири «Самохотник», він же «Український самохотник», походить від назви добровольців УСС, які воювали в Карпатах у лавах австрійської армії. Зміст часопису уміщував оперативну інформацію, анекдоти на стрілецькі та загальноукраїнські теми, побутові поради, поетичні твори, а також викривав псевдопатріотів України.

Видання оформлене та багато ілюстроване карикатурами (здебільшого художником О. Куриласом) на теми кадрового життя стрільців у заплілі, які супроводжувалися коментарями. Науковець К. Рожак-Литвиненко, аналізуючи творчість О. Куриласа у часописах УСС, зазначає, що О. Куриласа насамперед цікавили веселі сторони життя стрілецтва (Рожак-Литвиненко, 1917: 155).

Для кращого сприйняття візуального матеріалу журналу «Самохотник» Курилас ділив свої ілюстрації на шаржи, вміщені у віньєтках, та багатофігурні карикатури. При цьому рисунки гармонійно поєднувалися з текстом. В оформленні застосовувалася мінімальна кількість декоративних елементів. Зазначимо про виразну віньєтку Куриласа у модерній стилістиці («Самохотник», 1917 р. Ч. 27–28).

На обкладинку видання здебільшого виносилася велика карикатура, здебільшого це був портрет когось зі стрільців. Оригінально Курилас підходив до оформлення ювілейних обкладинок і тематичних номерів «Самохотника». Наприклад, різдвяний номер (1917 р. Ч. 19), на обкладинці якого зображено січовика, обвішаного подарунками. Художник прикрасив цей випуск різдвяними ілюстраціями та заставками, які надають журналу святковості.

Розглянемо більш ґрунтовно показову ювілейну обкладинку «Самохотника» (рис. 1). На обкладинці присутня титульна карикатура О. Куриласа – «Козак Нитка». Головний персонаж намальований крупним планом у профіль, граючим на сопілці. Кумедності надає перо, що знаходиться за вухом козака. Ліворуч від центрального персонажа присутній янгол, який тримає гвинтівку, а праворуч – лев. Ці символічні герої зображають силу та дух січовиків. Головним стримуючим елементом композиції є печатка знизу по центру рисунку, яка містить слоган «Не ридай, а добувай» та символіку УСС – лева та янгола. Шрифт, тобто назва часопису «Самохотник», є рукописним із простою декоративністю. Не дивлячись на велику кількість деталей, обкладинка виглядає зваженою з правильно розташованими акцентами.

Стилістику «Самохотника» О. Курилас переніс і до наступного часопису – «Республіканський самохотник». Головні ілюстрації на обкладинках стали динамічніші, типографіка – більш різною. Особливо це стосується обкладинки з ілюстрацією Куриласа, де зображено крупним планом січовика сміливими лініями та експресивною штриховкою («Республіканський самохотник», 1918 р. Ч. 1). Воїн, широко посміхаючись, тримає багнет, при цьому акцент робиться на тризубі, розміщеному на «шапці-мазепинці» героя. Голова січовика гармонійно поєднується з назвою журналу.

Оригінальним є оформлення Куриласом ювілейного номеру часопису, де на обкладинці художник символічно зобразив Новий рік у вигляді хлопчика в стрілецькій уніформі, який летить на літаку над Львовом (рис. 2). В руках персонаж тримає прапор, на якому написано «Іде з миром на 1919 рік», що демонструє сподівання на закінчення війни. Обкладинка асиметрична, деталізована, сприймається легко та позитивно.

Якщо ми досліджуємо творчість карикатуристів-січовиків і сатиричні часописи УСС, то не можна оминати видання, які виходили у таборах інтернованої української армії після Першої світової війни (так званої «таборової преси»).

Рис. 1. О.П. Курилас. Обкладинка ювілейного видання «Самохотник». 1918 рік

Рис. 2. О.П. Курилас. Обкладинка видання «Республіканський самохотник». 1919 рік. Ч. 3

Після поразки українських визвольних змагань УНР і ЗУНР наприкінці 1919 року частина української армії була інтернована у табори військовополонених Польщі, Чехії, Німеччини, Австрії, Італії та інші європейські міста. Досвід Пресової квартири УСС став у нагоді спочатку для військовополонених Української галицької армії (далі – УГА) ЗУНР, а потім їм скористалися українські бранці УНР.

У таборах було розпочато інтенсивну організаційно-просвітницьку роботу, а саме видавництво газет і журналів, значну кількість із яких становила сатирична періодика. Вона допомагала у подоланні відчуття пригніченості та духовної кризи вояків. Дослідник Ю. Голубничка-Шленчак зазначає, що на сторінках примірників таборові редакції намагалися подати тяжкі умови перебування крізь призму сатири, певної іронії, що мало на меті навіть у таких складних умовах знайти місце для душевної розради (Голубничка-Шленчак, 2016: 114).

Надамо хронологічну довідку про виходи українських таборових сатиричних видань: «Лязароні» (1919-1920 рр.), м. Кассіно (Італія), редактор: В. Яворський, художники: В. Касіян, Я. Фартух; «Голос табору» (1919-1920 рр.), м. Німецьке Яблонне (Чехія); «Шлях» (1919-1920 рр.), м. Зальцведель (Німеччина); «Будяк» (1920 р.), м. Ланьцут (Польща), художник: П. Ковжун; «Лежух», (1920 р.), м. Тухолья (Польща), редактор: А. Козак, художники: А. Козак (імовірно), І. Кучмак; «Український стрілець» (1920-1921 рр.), м. Німецьке Яблонне (Чехія); «Українська трибуна» (1921-1922 рр.), м. Варшава (Польща), художник: В. Цимбал). Більшість зі згаданих вище видань не збереглися, залишилися тільки зафіксовані назви та спогади.

Практично усі українські таборові сатиричні часописи були рукописними, складалися в середньому із 12 сторінок. Зміст журналів складався з карикатур, шаржів, політичних вістей, гуморесок, гумористичних заміток. Уміщували в них матеріали були покликани висвітлювати та «у дотепній формі» коментувати таборове життя.

Базуючись на мистецтвознавчому аналізі, наведемо характеристику художнього оформлення, на нашу думку, одного з найкращих зразків української табової сатиричної преси – рукописного видання «Лязароні», яке було сатиричним додатком до белетристичного журналу «Полонений», де виявився малярський талант В. Касіяна (Сидоренко, 2000).

Оригінально виглядають обкладинки цього журналу, оформлені Касіяном. Кожна обкладинка не схожа на іншу завдяки титульним ілюстраціям, зробленим у кольорі аквареллю. В одному номері це – зображення лаврової гілки (рис. 3), в іншому – античний воїн, який рве кайдани, в наступному – жінки, які крокують цвинтарем. При цьому художник постійно змінює декоративну стилістику шрифтів назви журналу, підлаштовуючи їх під головну ілюстрацію («Полонений» / «Лязароні», 1919 р. Ч. 2, 3, 6–7).

Особливою прикрасою журналу стали ілюстрації: галерея «Касинські типи», графічні зарисовки з таборового побуту, дотепні шаржі й карикатури. Чимало з них належали перу В. Касіяна. У своїх спогадах художник зазначає: «Згодом у таборі Кассіно оформилося товариство полонених «Українська громада». Воно почало регулярно випускати рукописний орган такої ж назви з гумористичним додатком «Лязароні». Переписування журналів потребувало багато часу. Я останнім приходив обідати і першим повертався на роботу – добровільну, громадську» (Трофимук, 2016).

Проаналізуємо табову творчість В. Касіяна у додатку «Лязароні». Центральне місце у сатиричній графіці Касіяна посідали сюжети з життя військовополонених. У своїх малюнках художник закарбував образи свого найближчого табового оточення – полонених старшин-українців (Срібняк, 2019: 118): «Профілі полонених», «Профіль полоненого» (рис. 4), «Полонений і офіцер табової комендатури» («Полонений» / «Лязароні», 1919 р. Ч. 1), «Полонений у кашкеті», «Група полонених», «Три профілі полонених» («Полонений» / «Лязароні», 1919 р. Ч. 2.), «Полонений з люлькою та апельсинами» («Полонений» / «Лязароні», 1919 р. Ч. 3.), «Великдень у таборі» (фрагмент обкладинки «Полонений» / «Лязароні», 1919 р. Ч. 4.), «Полонені старшини-українці з табовими часописами» («Полонений» / «Лязароні», 1919 р. Ч. 5.).

У шаржах Касіяна на військовополонених ми спостерігаємо умиротворення. Це виявляється у позах та міміці українських воїнів. Незважаючи на незначну гротескність, типажі сприймаються вдумливими та спокійними. У героїв часто на обличчі легка посмішка, напівзакриті очі або погляд, спрямований удалечинь. Ефект «спокою» підсилює техніка художника: тонкі та точні абрисси, мінімальна кількість штрихових плям, прозорість. Більшість малюнків виконана олівцем. В окремих випадках художник користується аквареллю.

Митець зробив дотепний автошарж, де показана фігура художника у повний зріст з палі-

Рис. 3. В.І. Касіян. Обкладинка видання «Лязароні». 1919 рік. Ч. 3

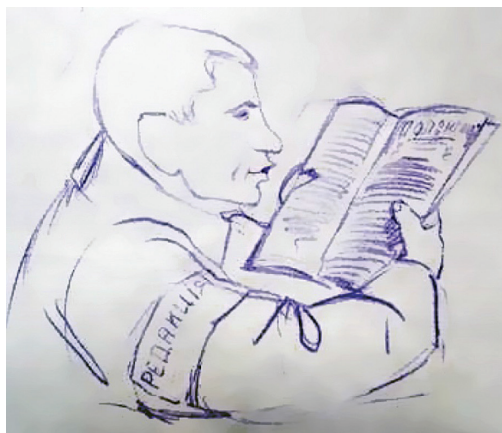

Рис. 4. В.І. Касіян. «Профіль полоненого». Шарж до видання «Лязароні». 1919 рік. Ч. 1. Техніка: олівець

трою та пензлями у руках під час малювання (Лязароні: сатирично-гумористичний додаток до журналу «Полонений», 1919 р. Ч. 4.). Кумедності додають гротескно збільшені ноги автора.

Після дослідження оформлення та сатиричної графіки провідних художників журналів «Самохотник» і «Лязароні» зробимо порівняльний аналіз подачі візуального матеріалу названих видань. Загалом схожі характеристики, які були притаманні візуальному змісту таборової та стрілецької преси, виявлялися у гострому гуморі та зображенні повсякденного життя військових. Також часописи були рукописними, обкладинки вміщували головну ілюстрацію, текст писався в одну колонку, але були і відмінності.

Якщо обкладинки журналу «Самохотник» практично усі чорно-білі, то титульні сторінки «Лязароні» – кольорові. Це ж стосується і графічного наповнення часописів. Пояснення полягає у тому, що «Лязароні» виготовлявся в кількох примірниках і до кожного окремо малювалися кольорові ілюстрації вручну, а «Самохотник» тиражувався механічним способом. Це давало значно більшу кількість примірників часопису, але, враховуючи технічне обмеження, лише в чорно-білому варіанті.

У журналі «Лязароні» спостерігається значна кількість декоративних елементів (заставок, кінцівок, рамок, буквиць), а «Самохотник» практично не має прикрас і лише обмежується лініями. Ілюстрації до часопису «Самохотник» відрізняються динамічними композиціями та закликами, особливо в рисунках художника О. Куриласа, а персонажі показані у дії з виразною мімікою.

В «Лязароні» композиції В. Касіяна здебільшого статичні, герої часто зображуються замріяними у застиглих позах. Така подача візуального матеріалу пояснюється не тільки індивідуальною манерою художників, а й обставинами, за яких творилися ці сатиричні часописи. «Самохотник» – це був фронтний журнал, який повинен був піднімати військовий дух, а «Лязароні» позиціонувався як розважальний часопис, що поліпшував настрій українським військовополоненим і давав надію.

Варто зазначити, що кращі традиції сатиричної графіки журналів УСС та таборової періодики продовжить у своїй творчості не одне покоління видатних українських карикатуристів, серед яких почесне місце займає січовик Е. Козак.

Висновки. Можна підсумувати, що художнє оформлення та графічний контент військових сатиричних часописів УСС, таких як «Самохотник» і «Республіканський самохотник», відповідає найкращим традиціям видавничого мистецтва початку ХХ століття. Основна заслуга в цьому належить художникам-дизайнерам, особливо О. Куриласу. Проведене дослідження прикладів ілюстрацій В. Касіяна та його оформлення сатирично-гумористичного додатку «Лязароні» доводить високохудожню якість, яка мала місце серед сатиричної таборової періодики ЗУНР і УНР.

З'ясовано, що творці таборових гумористично-сатиричних видань ЗУНР і УНР продовжують традиції Пресової квартири УСС. Незважаючи на розважальний напрям періодики, журнали січовиків і видання військовополонених мають відмінності подачі візуального складника у технічному, стилістичному і концептуальному планах, що залежало від обставин, за яких створювалися ці часописи.

Список використаних джерел:

1. Голубнича-Шленчак Ю.В. Видавнича діяльність інтернованої армії УНР у таборах Польщі (1920-1924 рр.). *Вісник Черкаського університету*. 2016. № 3-4. С. 114–118.
2. Лазарович М.В. Видавничі проекти Українських січових стрільців під час Першої світової війни. *Вісник Книжкової палати*. 2015. № 5. С. 32–36.
3. Михалевич В.В. Рукописні сатиричні журнали Пресової квартири УСС. *Науковий процес і наукові підходи: методика та реалізація досліджень* : матеріали міжнар. наук. конф. (м. Одеса, 23 жовтня 2020 року). Одеса, 2020. С. 140–142. doi: 10.36074/23.10.2020.v1.18.
4. Рожак-Литвиненко К.Б. Мистецьке угруповання українських січових стрільців: художники, традиції, жанрові та стильові особливості творів : дис. спец. 17.00.05 Образотворче мистецтво. Львів. 2017. 380 с.
5. Срібняк І.В. Візуалізація повсякдення полонених старшин-українців табору Кассіно (Італія) очима ілюстраторів таборових видань, 1919 – перша половина 1920 рр. *Текст і образ: актуальні проблеми історії мистецтва*. 2019. № 2. С. 36–59.
6. Сидоренко Н.М. Українська таборова преса першої половини ХХ століття: проблеми національно-духовного самоствердження : автореф. дис. спец. 10.01.08 Журналістика. Київ. 2000. 34 с. URL: <http://lawdiss.org.ua/ard/00snmnds.shtml>.
7. Трофимук М.С. Василь Касіян: драма на дві дії. *Zbruc'*. Львів, 2016. URL: <https://zbruc.eu/node/46260>.

References:

1. Holubnycha-Shlenchak Yu.V. (2016) Vydavnycha diialnist internovanoi armii UNR u taborakh Polshchi (1920-1924 rr.). [Publishing activities of UPR army interned in camps in Poland (1920-1924)]. *Visnyk Cherkaskoho universytetu*. № 3-4. P. 114–118 [in Ukrainian].
2. Lazarovych M.V. (2015) Vydavnychi proekty Ukrainskykh sichovykh striltsiv pid chas Pershoi svitovoi viiny. [Publishing projects of Ukrainian Sich Riflemen during the First World War]. *Visnyk Knyzhkovoї palaty*. № 5. P. 32–36 [in Ukrainian].
3. Rozhak-Lytvynenko K.B. (2017). Mystetske uhrupovannia ukrainskykh sichovykh striltsiv: khudozhnyky, tradytsii, zhanrovi ta stylovi osoblyvosti tvoriv : dys. spets. 17.00.05 Obrazotvorche mystetstvo. [Artistic group of Ukrainian Sich Riflemen: artists, traditions, genre and stylistic features of works : dis. Special. 17.00.05 Fine arts]. Lviv, 380 p. [in Ukrainian].
4. Mykhalevych V.V. (2020, October). Rukopysni satyrychni zhurnaly Presovoi kvartyry USS [Handwritten satirical magazines of the USS Press Apartment]. *Scientific process and scientific approaches: methods and implementation of research* : materials intern. science. conf., Odessa. P. 140–142. doi: 10.36074 / 23.10.2020.v1.18 [in Ukrainian].

5. Sribniak I.V. (2019) Vizualizatsiia povsiakdennia polonenykh starshyn-ukraintsiv taboru Kassino (Italiia) ochyma iliustratoriv taborovykh vydan, 1919 – persha polovyna 1920 rr. [Visualization of the Daily Life of Prisoner Ukrainian Officers in the Camp of Cassino (Italy) Through the Eyes of Illustrators of the Camp Editions, 1919 – first half of 1920]. *Tekst i obraz: aktualni problemy istorii mystetstva*. 2019. № 2. P. 36–59 [in Ukrainian].
6. Sydorenko N.M. (2000) *Ukrainska taborova presa pershoi polovyny KhKh stolittia: problemy natsionalno-dukhovnoho samostverdzhennia* : avtoref. dys. spets. 10.01.08 Zhurnalistyka. [Ukrainian camp press of the first half of the twentieth century: problems of national and spiritual self-affirmation: author's ref. dis. spec. 10.01.08 Journalism]. Kyiv, 34 p. URL: <http://lawdiss.org.ua/ard/00snmnds.shtml> [in Ukrainian].
7. Trofymuk M.S. (2016). *Vasyl Kasiiian: drama na dvi dii*. [Vasyl Kasiyan: drama in two acts]. Zbruč. Lviv. URL: <https://zbruc.eu/node/46260> [in Ukrainian].

DOI <https://doi.org/10.51647/kelm.2020.3.2.8>

ТВОРЧИСТЬ ПОЛЬСЬКИХ МУЗИКАНТІВ У РЕЦЕНЗІЯХ ОСТАПА НИЖАНКІВСЬКОГО

Уляна Молчко

*доцент кафедри музикознавства та фортепіано
Навчально-наукового інституту музичного мистецтва
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(Дрогобич, Львівська область, Україна)
ORCID ID: 0000-0003-1519-6053*

Анотація. У статті здійснено аналіз музично-критичного доробку українського композитора, культурно-освітнього діяча Східної Галичини початку ХХ століття отця Остапа Нижанківського, що публікувався на сторінках часопису «Діло». Методологія дослідження спирається на культурно-історичний, типологічний методи. На основі музикознавчого дослідження визначено тематику публікацій о. О. Нижанківського, в яких висвітлено важливі моменти концертного та культурно-освітнього життя Східної Галичини кінця ХІХ – початку ХХ століття. Проаналізовано творчі здобутки українських та польських композиторів, видатних співаків, хорових колективів.

Розглянуті особливості матеріалів преси доводять, що публіцистичний доробок о. О. Нижанківського відображає еволюцію мистецько-освітніх процесів на шляху розвитку становлення української культури.

Стаття стане добрим ґрунтом для дослідників поступу галицької культури кінця ХІХ – початку ХХ століття на шляху до професійного росту в царині музичного мистецтва.

Ключові слова: музична культура Східної Галичини, Остап Нижанківський, рецензія, «Діло».

CREATIVITY OF POLISH MUSICIANS IN THE REVIEWS OF OSTAP NIZHANKIVSKY

Ulyana Molchko

*Assistant Professor at the Musicology and Piano Department
Institute of Musical Art
of the Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University (Drohobych, Lviv region, Ukraine)
ORCID ID: 0000-0003-1519-6053*

Abstract. The article analyzes the musical-critical work of the ukrainian composer, cultural and educational figure of Eastern Galicia of the early twentieth century, Father Ostap Nyzhankivsky, which was published in the magazine “Dilo”. The research methodology is based on cultural-historical, typological methods. Basing on the musicological study the themes of the publications by O. Nyzhankivsky in the newspaper “Dilo” concerning the important moments of the concert and cultural and educational life of the Eastern Galychyna at the end of XIX – beginning of XX centuries have been established. The artistic achievements of Ukrainian composers, prominent singers, chores have been analysed.

The studied peculiarities of the publishing materials prove that the publicist works of O. Nyzhankivsky reflect the evolution of the artistic and publishing processes in the course of development of Ukrainian culture.

The practical significance. The article is a good source for the scholars studying the development of the Galician culture at the end of XIX – beginning of XX centuries in the course of their professional growth in the realm of the musical art.

Key words: musical culture of Eastern Galicia, Ostap Nyzhankivsky, review, “Dilo”.

SPIS TREŚCI

CONTENTS

CULTURE AND ART

Олександра Барбалат

ORCID ID: 0000-0001-8682-9247

КИЄВОРУСЬКІ БАРМИ В УКРАЇНСЬКИХ І ЗАКОРДОННИХ КОЛЕКЦІЯХ:
ТЕХНІКИ ВИКОНАННЯ, ХУДОЖНІ ОСОБЛИВОСТІ.....3BARMY KIJOWORUSKIE W KOLEKCJACH UKRAIŃSKICH I ZAGRANICZNYCH:
TECHNIKI WYKONANIA, CECHY ARTYSTYCZNE.....3**Марина Бардік**

ORCID ID: 0000-0003-3092-8929

ПОДВІЙНЕ ВІДТВОРЕННЯ БАРОКОВОГО СТИНОПИСУ
У ВЕЛИКІЙ УСПЕНСЬКІЙ ЦЕРКВІ КИЄВО-ПЕЧЕРСЬКОЇ ЛАВРИ.....9PODWÓJNA REPRODUKCJA BAROKOWEGO MALARSTWA ŚCIENNEGO
W WIELKIEJ CERKWI ZAŚNIĘCIA MATKI BOŻEJ ŁAWRY PECZERSKIEJ.....9**Світлана Білоусова**

ORCID ID: 0000-0002-0594-2035

ДОНЕЦЬКА ШКОЛА ДОМРОВОГО ВИКОНАВСТВА.....14

DONIECKA SZKOŁA GRANIA DOMROWEGO.....14

Maryna Varakuta

ORCID ID: 0000-0003-0863-8829

TRADITIONS AND INNOVATIONS OF RELIGIOUS CHOIR WORKS BY V. STEPURKO.....20

TRADYCJE I INNOWACYJNOŚĆ DUCHOWYCH UTWORÓW CHÓRALNYCH V. STEPURKA... 20

Ольга Вернигоренко

ORCID ID: 0000-0001-5704-7924

РОЛЬ І МІСЦЕ ФУТУРИЗМУ У ТВОРЧОСТІ ПОЕТА, ПЕРЕКЛАДАЧА,
ВЧЕНОГО МИКОЛИ БАЖАНА: КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ АНАЛІЗ.....24ROLA I MIEJSCE FUTURYZMU W TWÓRCZOŚCI POETY, TŁUMACZA,
NAUKOWCA MYKOŁY BAŻANA: ANALIZA KULTUROZNAWCZA.....24**Лариса Єпик**

ORCID ID: 0000-0001-5160-6529

Даниїл Єпик

ORCID ID: 0000-0002-2740-6022

СУЧАСНЕ УКРАЇНСЬКЕ КІНО ЯК ФАКТОР ФОРМУВАННЯ
НАЦІОНАЛЬНОЇ СВІДОМОСТІ.....32WSPÓŁCZESNE KINO UKRAIŃSKIE JAKO CZYNNIK KSZTAŁTOWANIA ŚWIADOMOŚCI
NARODOWEJ.....32**Віктор Михалевич**

ORCID ID: 0000-0003-4847-5833

ГРАФІЧНЕ ОФОРМЛЕННЯ ЖУРНАЛІВ УСС І ТАБОРОВИХ ВИДАНЬ
ЗУНР ТА УНР САТИРИЧНОГО СПРЯМУВАННЯ
(НА ПРИКЛАДАХ ЧАСОПИСІВ «САМОХОТНИК» І «ЛЯЗАРОНІ»).....37OPRACOWANIE GRAFICZNE CZASOPISM USS I WYDAWNICTW OBOZOWYCH
ZURL I URL KIERUNKU SATYRYCZNEGO
(NA PRZYKŁADACH CZASOPISM „SAMOHOTNIK” I „LAZARONI”).....37

- redakcja nie zawsze zgadza się z poglądami autorów publikacji.
- artykuły publikowane są w wersji autorskiej. ewentualne zmiany redakcyjnej treści bez zgody autora.
- redakcja zastrzega sobie prawa do ograniczenia tekstów, jeżeli przekraczają oni 10 stron.
- redakcja zastrzega sobie prawa do dystrybucji materiałów czasopisma, chyba że postanowiono inaczej w umowie z autorem.

Wydawca:

Fundacja Instytut Spraw Administracji Publicznej w Lublinie
Adres: ul. Tulipanowa 47, 20-827 Lublin, Tel: (081) 742-68-53
www. isaplublin.pl, email: kontakt@isaplublin.pl
KRS: 0000376930, NIP: 7123238441, REGON: 060730915
Rachunek bankowy: BANK PEKAO SA nr 67 1240 2470 1111 0010 3831 8426

Druk: KWANT STUDIO
Radosław Orłowski
22-300 Krasnystaw, ul. Mikołaja Reja 5
Nakład: papier – 100 szt.